

MÖVZU 14. TƏHSİLDƏ PSIXOLOCI XİDMƏTİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

PLAN:

1. Təhsildə psixoloji xidmətin məqsəd və vəzifələri
2. Praktik psixoloqun vəzifələri

1. Təhsil sistemində psixoloji xidmət jəmiyyətin inkişafının müasir mərhələsində və perspektivdə ən zəruri komponentlərdən biridir. Onun tətbiqinin məqsədmüvafiqliyi hər bir uşağın fərdi xüsusiyyətlərinin, həyata yaradılı münasibətinin inkişaf etdirilməsi tələbatı ilə müəyyənləşdirilir.

Təhsil sistemində psixoloji xidmət təhsil müəssisələrində psixoloji biliklərdən ekspertiza, diaqnostika, korreksiya, konsultasiya və s.məqsədləri üçün kompleks istifadəni nəzərdə tutan praktik fəaliyyət sistemidir.

Psixoloji xidmətin əsas məqsədi uşaqların intellektual imkanlarının, şəxsiyyətyönümlü potensiallarının, təbii imkan və qabiliyyətlərinin, maraq və meyllərin vaxtında aşkara çıxarılmasını, təlim və tərbiyə prosesləri vasitəsilə maksimum inkişaf etdirilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Psixoloji xidmət uşaqların psixi inkişafının imkanlarını aşkara çıxarır, onların Pedaqoji proses vasitəsi ilə reallaşmasına əlverişli imkan yaradır. Uşaqların əksəriyyətindən öz psixi inkişafının göstərijilərinə görə geri qalan uşağın inkişafında ləngiməyə səbəb olan amilləri vaxtında aşkara çıxaran psixoloq bu səbəblərin aradan qaldırılmasına yönəlmiş məqsədyönlü fəaliyyəti ilə fəal rol oynamış olur.

Təhsil sistemində psixoloji xidmətin **başlıca məqsədi** məktəbəqədər və məktəb yaş dövründə uşaqların, böyüməkdə olan nəslin fərdiyyətinin, həyata yaradılı münasibətinin formalaşmasına digər subyektlərlə birlikdə fəal təsir göstərməkdən ibarətdir.

Onun fəaliyyət sahəsində uşaqların maraq və meyllərinin inkişaf etdirilməsi, şəxsiyyətinin və intellektinin formalaşmasında qüurlara səbəb olan amillərin müəyyənləşdirilməsi, bu jür qüurların profilaktikası və korreksiyası, yəni onların qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi vəzifələri ön planda durur.

Təhsildə psixoloji xidmətin **ən mühüm məqsədlərindən** biri şagirdlərin psixi jəhətdən sağlamlığının təmin edilməsindən ibarətdir. Elmi tədqiqatlar çoxdan sübut etmişdir ki, psixi sağlamlığın əsasını ontogenezin bütün mərhələlərində sağlam psixi inkişaf təşkil edir. Psixi sağlamlığa qayğı insanın daxili aləminə qayğıkeş münasibət tələb edir.

Təhsildə psixoloji xidmət bu **vəzifələrin** həyata keçirilməsi üçün ilk növbədə əlverişli təhsil və tərbiyə mühitinin yaradılmasını, hər bir uşağın ruhi-mənəvi inkişafı, psixi sağlamlığı naminə normal psixoloji-Pedaqoji amillərin olmasını tələb edir.

Belə şəraiti psixoloq yalnız təkbaşına deyil, müəllim və uşaqların valideynləri ilə birlikdə yarada bilər. İnkişafın müxtəlif dövrlərində uşaqların psixi,

psixofizioloji və şəxsiyyət baxımından normala inkişafını təmin etmək təhsil sistemində psixoloji xidmətin qarşılısında duran ən başlıca vəzifədir.

Bu baxımdan təhsildə psixoloji xidmət uşağın inkişafı naminə aşağıdakı **əsas istiqamətlərə** yönəlməlidir:

1. Təlim-tərbiyə müəssisələrində şəxsiyyətin inkişafını təmin edə biləcək həyat tərzinin formalaşdırılması;

2. Uşağın inkişafı üçün bağçada, məktəbdə, internatda inkişaf üçün əlverişli psixoloji iqlimin yaradılması, hər bir inkişaf mərhələsində bu və ya digər fəaliyyət sahəsində maksimum müvəffəqiyyətin əldə edilməsinin təmin olunması;

3. İnsanın hər bir yaş mərhələsində şəxsiyyət, intellektual və peşə hazırlığı baxımından maksimum təmin edilməsi, uşaqlarla iş zamanı onların inkişaf imkanlarının öyrənilməsi və onların reallaşdırılması;

4. Hər bir uşağa fərdi yanaşmanın təmin edilməsi, fərdi xüsusiyyətlərin, maraq və meyllərin. Hiss və münasibətlərin, əyləncə və həyat planlarının inkişaf etdirilməsi;

5. Uşağın Pedaqoji və psixoloji baxımdan öyrənilməsi;

6. Şəxsiyyət və intellektual baxımdan kənarçıxma hallarının profilaktiki- kasi və korreksiyasının həyata keçirilməsi;

7. Böhranlı və ekstremal vəziyyətlərdə uşaq və yeniyetmələrə, müəllim və valideynlərə kömək göstərmək;

8. Ailədə uşaqların tərbiyəsi. Əlverişli ailə mikromühitinin yaradılması üçün valideynlərə, onları əvəz edən şəxslərə psixoloji məsləhətlər vermək;

9. Uşaqlara, valideynlərə, müəllim və tərbiyəçilərə öz vaxtında psixoloji yardım göstərmək və s.

Tərbiyə sistemində psixoloji xidmətin qarşılısında duran ən başlıca, həm də **mürəkkəb vəzifə** təlim və tərbiyənin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edən tədbirlərin daim nəzarətdə saxlanmasıdır.

Bu proseslərin uşaqların inkişafının təbii və sosial qanunlarına uyğunlaşdırılması, təlim və tərbiyə nəzəriyyəsinin əsas müddəaları ilə uzlaşdırılmasının zəruriliyi praktik psixoloqun fəaliyyətinin əsas sahələrindən biridir.

2. Təhsildə praktik psixoloji xidmətin qarşılısında duran məqsədlərdən irəli gələn vəzifələri vardır. Bu vəzifələr ümumi və konkret olmaqla iki əsas yerə ayrılır.

Praktik psixoloqun **ümumi vəzifələrinə** aşağıdakılar aiddir:

1. Uşaqlarla iş zamanı hər bir yaş dövrünün potensial imkanlarının reallaşdırılmasını təmin etmək;

2. Uşaqların maraq, qabiliyyət, meyl, hiss, münasibət və həyat planlarının gerçəkləşdirilməsi üçün onların fərdi xüsusiyyətlərini inkişaf etdirmək;

3. Uşaqbağçasında, internatda, məktəbdə və s. uşağın normal inkişafı üçün əlverişli psixoloji iqlim yaratmaq, yaşlılar və yaşlıları ilə onun məhsuldar ünsiyyət şəraitini təmin etmək;

4. Uşaqlarla yanaşı, müəllimlərə, valideynlərə, tərbiyəçilərə vaxtında psixoloji yardım göstərmək.

Məktəb psixoloqunun **konkret vəzifələrinə** aşağıdakılar daxildir:

1. Şagird şəxsiyyətinin və sinif kollektivinin öyrənilməsi;
2. Uşaqların məktəb şəraitinə adaptasiyasının təhlili;
3. Uşağın yaşlılar və yaşlıları ilə qarşılıqlı münasibətlərinin öyrənilməsi;
4. Şagirdlərin maraq, meyl və qabiliyyətlərini aşkara çıxarmaq;
5. Psixoloji yardıma ehtiyacı olan uşaqlara kömək etmək və s.

Bir sözlə, praktik psixoloq psixologiya elminin təmsilçisi olmaqla uşaqların təlim və tərbiyəsinin metodlarının optimal seçimini bu elmin mövqeyindən qiymətləndirir, müxtəlif uşaq təlim və tərbiyə müəssisələrində elmi əsaslara söykənən praktik tövsiyələrin hazırlanmasını həyata keçirir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Əliyev R.İ. Məktəbə psixoloji xidmətin aktual məsələləri. Bakı, 2004
2. Əmrəhli L.Ş. Psixoloji xidmətin əsasları. Bakı, 2007
3. Çələbiyev N.Z. Təhsil sistemində psixoloji xidmət. I hissə. Bakı, 2008
4. Məmmədov İ.Ə. Azərbaycan məktəblərində psixoloji xidmətin təşkili təcrübəsi və elmi-metodik problemləri. Bakı, 1996
5. Məmmədov İ.Ə. Məktəb psixoloqunun məlumat kitabı. Bakı, 2003
6. Məmmədov R.H. Təhsil müəssisələrində psixoloji xidmət. Bakı, 1996
7. Zeynalabdinova Ə.X. Məktəbə psixoloji xidmətin praktik məsələləri. B., 2003.
8. Psixoloqiçeskaə slujba v škole / pod red. İ.V. Dubrovina. M., 2002.